158232 ـ پەيغەمبەر ۋە ساھابىلار شەخسىيتى ئوبرازلاشتۇرۇلغان سېنارىيە فىلىملىرىنى كۆرۈشنىڭ ھۆكمى

سۇئال

ئۆسمۈرلەرگە تەلىم بېرىش ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ شەخسىيتى ئوبرازلاشتۇرۇلغان سېنارىيە فىلىملىرىنى قويۇپ بېرىش دۇرۇسمۇ؟، شۇنداقلا مەريەم ئانىمىز ۋە بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە ئەررىسالە (رەسۇلۇللاھنىڭ ھاياتى تەسۋىرلەنگەن فىلىم) قاتارلىق سېنارىيە فىلىملىرىنى كۆرۈش توغرىمۇ؟، مەن پەرزەنتلىرىمگە، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەلچىلىك ۋەزىپىسىنى يەتكۈزۈش يولىدا تارتقان جاپا ـ مۇشەققەتلەرنى چۈشەندۈرۈش ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئوخشاش بولمىغان دەۋرىدىكى ھاياتىنى تەلىم بېرىش ئۈچۈن، يۇقىرىقى ۋەسىلىنى قوللىنىمەن، بۇ قىلغىنىم توغرىمۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلى جاۋاپ

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر.

بىرىنچى: بارلىق دىنى ئالىملار، پەيغەمبەرلەرنى بولۇپمۇ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدئەلەيھىسسالامنىڭشەخسىيتىنى ئوبرازلاشتۇرۇشنىڭ ھاراملىقى يەنى قەتئىي چەكلەنگەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن. بۇ قارار سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات دىنى پەتۋا تەشۋىقات كومىتېتىۋە ئىسلام پىقھى ئاكادېمىيىسىنىڭ مەككە ـ مۇكەررەمە شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلگەن يىغىلىشىدا، مەزكۇر ئىشنىڭ ھاراملىقىنى توغرىسىدا دىنى ئۆلىمالار بايانات ئىلان قىلغان.

شۇبھىسىزكى، پەيغەمبەرلەرنىڭشەخسىيتى ئوبرازلاشتۇرۇش بولسا، ئۇلارنىڭ ئابرويىنى چۈشۈرۈش،كىشىلەرنىڭ قەلبىدىكى ئوبرازىنى خۇنۇكلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت.كىشىلەرنىڭ قەلبىدە پەيغەمبەرلەرگە بولغان ھۆرمەت، سۆيگۈ، مېھرى ـ مۇھەببەت ۋە پىداكارلىق تۇيغۇلىرى مەۋجۇت بولۇپ، ئۇلارنىڭ شەخسىيتىنى تەقلىد قىلىپ رول ئىلىش، كىشىلەر قەلبىدىكى ھۆرمەت ـ ئىززىتىنى چۈشۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر.ئەپسۇسلىنارلىقى بۇ سىناريىنىڭ قونچاقفىلىم شەكلىدە ئىشلىنىشىدۇر.

پەيغەمبەرلەر ھەققىدە ئاللاھ تائالانىڭ بىزگە قۇرئان كىرىمدە بايان قىلىپ بەرگەن قىسسىلىرى يېتەرلىكتۇر. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ، مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَتەرجىمىسى: ئۇلارنىڭ قىسسىسىدىن ئەقىل ئىگىلىرى ئەلۋەتتە ئىبرەت ئالىدۇ. (قۇرئان) يالغاندىن توقۇلغان سۆز ئەمەس، لېكىن، ئۇ ئۆزىدىن ئىلگىرى نازىل بولغان (ساماۋى) كىتابلارنى تەستىق قىلغۇچىدۇر، ھەممە نەرسىنى

ئىنچىكە بايان قىلغۇچىدۇر، ئىمان ئېيتىدىغان قەۋم ئۈچۈن ھىدايەتتۇر ۋە رەھمەتتۇر. [سۈرە يۇسۇپ 111- ئايەت].

ئىسلام پىقھى ئاكادېمىيىسىنىڭ قارارىدا مۇنداق بايان قىلىنغان: «ئارتىسلار تەقلىد قىلىپ رول ئالسا، تاماشىبىنلارغا نىسبەتەن ھۆرمەتلىك كىشىلەرنىڭ سىماسى خىيال قىلىنىدۇ، بۇ سېنارىيە كىنو شەكلىدە ياكى دراممما شەكلىدە ياكى قونچاقفىلىم شەكلىدە ياكىئۇلارنىڭ سىماسى ئىپادىلىنىدىغان ياكى ئىپادىلەنمەيدىغان ھالەتتە بولسۇن بەربىر ئوخشاشلا ھارامدۇر. بۇنداق قىلىش ئىسلام شەرىئەت پرىنسىپىدا چەكلىنىدۇ.

بۇ شەكىلدىكى فىلىملەرنى مەقسەتلىك ياكى مەقسەتسىز ياكى مەلۇم غەرەز لەر بىلەن ئىشلەشتە بۇ تارقىتىش توغرا ئەمەس چۈنكى بۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان بۇزۇقچىلىق ناھايىتى كۆپ ۋە كېيىنكى خەتەرنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ.

مۇسۇلمان دۆلەت رەھبەرلىرى، تەلىم-تەربىيە ۋە تەشۋىقات-مەدەنىيەت مىنىستىرلىكىنىڭ مەسئۇللىرى، ئۇنىڭدىن باشقا بارلىق ئاخبارات ئورۇنلىرىنىڭ باشلىقلىرى، قىسسە، رىۋايەت، سەھنە ئەسەرلىرى، بالىلار كىتابلىرى، قونچاق فىلىم، تىلېۋىزىيەقاتارلىق تەشۋىقات ۋاستىلىرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى سۈرەتلىك ياكى سۈرەتسىز گەۋدىلەندۈرۈشنى كەسكىن چەكلىشى كېرەك. بۇنداق قىلمىشلار كۆرۈلسە كەسكىن چارە قوللىنىش ۋە بۇ شەكىلدىكى ئەسەرى بۇيۇملارنى يوق قىلىۋېتىش لازىم.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى شەخسىيىتىنى تەسۋىرلەپ فىلىمغا ئىلىش` چەكلەنگەندەك، ئۇنىڭدىن باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭمۇ شەخسىيىتىنى تەسۋىرلەپ فىلىمغا ئىلىش چەكلىنىدۇ. بۇ قىلمىش پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ شەخسىيىتى ھەققىدەھارام بولغاندەك، باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەققىدىمۇ ھارامدۇر». مانا بۇ، ئىسلام پىقھى ئاكادېمىيىسىنىڭ8- نۆۋەتلىك يىغىندىكى 6- قارارى.

يۇقىرىقى قارارغا ئاساسلانغاندا، بۇ سېنارىيە فىلىملەر كىنو شەكىلدە ياكى قونچاق فىلىم شەكلىدە بولسۇن ئۇنى كۆرۈش ئوخشاشلا چەكلىنىدۇ.

ئىككىنچى:دىنى ئالىملارنىڭ توغرا كۆز قارىشىغا ئاساسەن،ساھابىلارنىڭشەخسىيىتىنى ئوبرازلاشتۇرۇپ فىلىم ئىشلەشتوغرا ئەمەس.بۇ توغرىدا سەئۇدى ئەرەبىستاندىن يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتىپەتىۋا چىقارغان ۋە ئىسلام دۇنياسى ئىتتىپاقىغا قاراشلىق ئىسلام پىقھى ئاكادېمىيىسىمۇ قارار چىقارغان بۇ قارارلار (163107) بۇ نومۇردىكى سۇئاللارنىڭ جاۋابىغا تەپسىلى بايان قىلىنغان.

ساھابىلارنى تەقلىد قىلىشتا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھېچ پەرق يوق، مەيلى مەشھۇر تۆت خەلىپىنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ بولسۇن، ئۇلارنىڭ شەخسىيىتىنى تەسۋىرلەپرولغا چىقىش ياكى فىلىم ئىشلەش ئوخشاشلا چەكلەنگەندۇر. چۈنكى بۇ ئارقىلىق ساھابىلەرنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكىھۆرمىتى ۋە شانلىق ئوبرازىنىڭ چۈشۈشىگە سەۋەپ بولىدۇ.

ھەقىقەتەن ئۇلار پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا ھەمراھ بولۇشتىن ئىبارەت چوڭ شەرەپكە ئېرىشكەن. دىنىي قوغداش، ئىسلامنى مۇھاپىزەت قىلىش، ئاللاھقا، ئاللاھنىڭ روسۇلىغا ۋە ئاللاھنىڭ دىنىغا بولغان ئىخلاسى بىلەن، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بىلەنبىرلىكتە نۇرغۇن غازاتلارغا قاتناشقان. ئاللاھنىڭ پەزلى، ئاندىن ئۇلارنىڭ تىرىشچانلىقى سەۋەبلىك دىن ۋە ئىسلام-مەرپەت بىزلەرگە قەدەر يېتىپ كەلدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنى ھۆرمەتلەش، ئېھتىرام قىلىش زۆرۈر بولىدۇ.

ئۇلارنىڭ شەخسىيىتىنى دوراپ رول ئىلىش ئۇلارنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكى ھەيۋىتىنى ئاجىزلاشتۇرۇپ قويىدۇ، ھەتتا بەزى تاماشىبىنلارنىڭ زېھنىدەتەقلىدى رول ئىلىپ چىققان ئارتىسنى ساھابىنىڭ ئۆزىدەيدىغان خاتا چۈشەنچە شەكىللىنىدۇ. بۇنىڭدىن سېرىتسىنارىيە فىلىملىرى كۆپلىگەن ئۆزگەرتىش ۋە ئۇلارنىڭ يۈزىنى چۈشۈرۈشتەك ناچار بۆلۈملەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. تەشۋىقات ۋاستىلىرى ياكى سىياسى غەرەز تەقەززا قىلىدىغان بەزى توقۇلما ۋاقىئەلىكلەرنى كىرىشتۈرۈپ قويۇشتىن ساقلىنالمايدۇ. (بۇنىڭ تىپىك مىسالى؛ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ سېنارىيە فىلىمىدىكى، بەزى مەزمۇنلار قۇرئان كەرىمدە بايان قىلىنغان قىسسە بىلەن پەرقلىق بولىشىدۇر. م-)

سەئۇدى ئەرەبىستانىلىمى تەتقىقات دىنى پەتۋا تەشۋىقات كومىتېتىنىڭ (1712) نومۇرلۇق پەتۋاسىدا: ساھابىلارنى ياكى ئۇلاردىن بىرەرسىنىڭشەخسىيىتى ئوبرازلاشتۇرۇپفىلىمئىشلەش توغرا ئەمەس. گەرچە مەزكۇر ئىشتىن ئۆز گۇمانىدا ياخشىلىق مەقسەت قىلىنسىمۇ ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ ئوبرازىنى چۈشۈرۈش، ھۆرمىتىنى تۆۋەنلىتىش قاتارلىق ئىشلار بولغانلىقتىن، ئۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان ياخشى نەتىجىدىن بۇزۇقچىلىق ئېشىپ كېتىدۇ، بۇزۇقچىلىقى ئارتۇق بولغان ھەرقانداق ئىش چەكلىنىدۇ. يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتى تەرىپىدىنمۇ بۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلارنىڭ ھەرقاندىقىنى چەكلەش توغرىسىدا قارار چىقىرىلغان.

ھەممەيلەننىڭ تەڭ بەھرىمان بولىشىۋە پايدىلىنىشى ئۈچۈن سەئۇدى ئەرەبىستاندىن يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتىنىڭ بارلىق ئەزالىرىنىڭ بىرلىككە كېلىشى بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇلغان قارارىنى بايان قىلىمىز، مەزكۇرقارار تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

1-ھەقىقەتەن ئاللاھ تائالا ساھابىلارنى مەدھىيەلىدى، ئۇلارنىڭ ئالى مەرتىۋىلىرىنى بايان قىلدى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنىڭ سىماسى ئىپادىلەنگەن كىنو- تېياتىر، دراممما، قونچاقفىلىم قاتارلىق سىنارىيىلەرنى ئىشلەش ۋە كۆرۈش ئاللاھ تائالانىڭ ئۇلارنى ماختىغانمەدھىيىلىشىگە، ئۇلارغا تەييارلانغان يۇقىرى مەرتىۋىلەرگە ۋە ئۇلارغا قىلىنغان ئىززەت-ئىكرامىلارغا زىت كېلىدۇ.

2- ئۇلارنىڭ قايسى بىرىنى دوراپ رول ئىلىش بولسا، ئۇلارنى مەسخىرە قىلىش ۋە ھۆرمەتسىزلىككە ئىلىپ بارىدۇ. ئۇلارنىڭ شەخسىيىتى تەقلىد قىلىپ رول ئالغان ئارتىس تەقۋادارلىق ۋە ياخشىلىق تەرەپتىن، ئىسلامى ئەخلاق-پەزىلەتتىن تولۇق يېتىشكەن كىشىلەردىن بولۇشى ناتايىن، شۇنىڭ بىلەن بىرگە،فىلىم شىركەتلىرىتارىخى شەخسلەرنىڭ تەرجىمھاللىرىنى سىنارىيىلەشتۈرۈشنىپۇل تېپىشنىڭ دەسمىسى قىلىپ، ئۆزى بىلىپ -بىلمەي ئۇلارنىڭ شەخسىيىتىنى خۇنۇكلاشتۇرىدۇ.

ھەرقانچە ساقلانغان تەقدىردىمۇ بۇ سېنارىيىلەر يالغانچىلىق-ساختىپەزلىك ۋە غەيۋەت-شىكايەتلەردىن خالى بولالمايدۇ.

شۇنداقلا ساھابىلارنىڭشەخسىيىتى ئوبرازلاشتۇرۇپسىناريە فىلىملىرىنى ئىشلەش،ئۇلارنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكى ئوبرازىنى خۇنۇكلەشتۈردۇ، كىشىلەرنىڭ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىغا بولغان ئىشەنچىسى سۇسلىشىدۇ، مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىدە ئۇلارنىڭ ئوبرازى چۈشىدۇ_دە، ئۇلارنىڭ شانلىق ھاياتى ۋە دىنى توغرىسىدا شۈبھىلىنىشكە يوچۇق ئېچىلىدۇ. ئۇلار توغرىسىدا جېدەل_ماجرا، مۇنازىرىلەر پەيدا بولىدۇ. ئۇنىڭدىن سىرت بەزى ئىشلارنى مىسالغا ئالساق؛ ئارتىسلارنىڭ بىرى ئەبۇ جەھل ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان تاغۇت_كاپىرلارنى تەقلىد قىلىپ رول ئىلىپ، بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ۋە
پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى تىللاش_مەسخىرە قىلىش ۋە ئىسلام دىنىنى ھاقارەت قىلىشتەك سۆز_ھەرىكەتلەرنى ئۆز تىلى ۋە ھەرىكەتلىرى بىلەنئىپادىلەيدۇ.شۈبھىسىزكى، بۇنىڭغا ئوخشىغان ئىشلارنىڭ ئىنكار قىلىنىدىغانلىقىدا ھېچشەكيوق. شۇنداقلا ئۇلار بۇ خىلدىكى سىناريە فىلىملىرى ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز ئەقىدىسى، پەرۋەردىگارىنىڭ كىتابى ۋە
پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭسۈننەتلىرى توغرىسىدىكى ئېتىقادى ۋە پىكىر_قاراشلىرىنى قالايمىقانلاشتۇرۇشنى مەقسەت قىلىدۇ.

3- بۇ شەكىلدىكى سىناريە فىلىملەرنى ئىشلەش مۇسۇلمانلار ئۈچۈن پايدىلىق دەپ قارالغاندا، يەنى بۇنىڭدا، ھەقىقەتنى تاللاش بىلەن بىرگە ئېسىل ئەخلاق، گۈزەل ئادەتلەرنى ئاشكارا قىلىش، ئۇلارنىڭ سىيرەتلىرىنى بېكىتىش، ۋەز_نەسىھەت ئىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش بار دەپ قارىغاندىمۇ بۇ پەقەت بىر پەرەز، ئەمما ئارتىسلارنىڭ نىشانى ۋە ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى بىلگەنلەر، چوقۇم ئۇلارنىڭ ئەملىيىتىنىڭ يۇقىرىدىكى ئېتىقادى كۆزقاراش ۋە ئىسلامى ئەدەپ_ئەخلاقلارغا زىت كېلىدىغانلىقىنى ياخشى بىلىدۇ.

4- ئىسلام قانۇنىدا بېكىتىلگەن شەرئى قائىدىلەردىن: "بۇزۇقچىلىق ياكى بۇزۇقچىلىق تەرىپى كۈچلۈك بولغان ئىشلار كەسكىن ھارامدۇر"، دېگەن فىقھى پرىنسىپقا ئاساسەن،بۇنداق ئىشلارنى قىلىش چەكلىنىدۇ.گەرچە ساھابىلارنى تەقلىد قىلىپ رول ئىلىشتا مەلۇم ياخشىلىقلار بار دېيىلگەن تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ بۇزۇقچىلىق تەرىپى ئېشىپ كېتىدۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن،ياخشىلىق تەرىپىگە رىئايە قىلىپ،بۇزۇقچىلىققا ئىلىپ بارىدىغان يوللارنىتوسۇپ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامۇە ساھابىلەرنىڭئىززەت_ھۆرمىتىنى ساقلاش ئۈچۈن بۇنىڭغا ئوخشاش پايدىسىدىن زىيىنى كۆپ بولغان ئىشلارنى چەكلەش زۆرۈردۇر.

سەئۇدى ئەرەبىستان يۇقىرى دەرىجىلىك ئالىملار ھەيئىتى تەتقىقاتىدىن (3328) ئىلىندى.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.